

teknik, applikation og organisation. Enkelte tekniske afsnit fx om GPS og kortprojektioner står noget isoleret i forhold til bogens centrale emne.

Lasse Møller-Jensen

David Siddle and Kenneth Swindell: *Rural Change in Tropical Africa. From colonies to nation-states. (Special publications series. The Institute of British Geographers. 23).*

Blackwell, Oxford 1990. 223 s., ill. 25 cm. GBP 45.-.

Dette er en meget kompetent og meget pædagogisk skrevet oversigt over et så stort emne, som titlen angiver. At det er lykkedes, skyldes at forfatterne kombinerer deres store erfaring og viden om afrikanske forhold med inddragelse af alle de rigtige forfattere/temaer på de felter, hvor deres viden ikke dækker. Det er fx ikke så ofte, at man ser en rimelig beskrivelse af forskellige landbrugssystemer kombineret med en overordnet beskrivelse af statens rolle i udviklingsprocessen og afsluttet med en indføring i teorier om udvikling og underudvikling.- Det overordnede tema er de betydningsfulde økonomiske og sociale ændringer, som har fundet sted siden kolonitiden og i nutidens uafhængige Afrika.- Første del beskriver ændringsprocesserne, hvorledes de rurale strukturer og produktionssystemerne tilpasses og transformeres. Både dyrkningssystemer, arealudnyttelse og arbejdskraft belyses. Migration og sammenhængen mellem landbrugsmæssig og ikke-landbrugsmæssig indkomst er vigtige faktorer i dagens Afrika og beskrives i sammenhæng med de udvekslingsmekanismer, der karakteriserer afrikanske rurale samfund.- I anden del undersøges effekten af statens intervention i form af landsbyflytninger, priskontrol på landbrugsprodukter, kunstvanding-, stordrifts- og større bosættelseprojekter.

Konklusionen er, at de nuværende ændringer skal ses i lyset af tilpasningsstrategier i fortiden. Her søgte man strategier, som ikke kun efterstræbte et enkelt mål, men prioriterede sikkerhed og spredning af risiko højt. Typisk for Afrikas nyere historie er, at staten som administrator følger udviklingsplaner med snævre mål og hurtige resultater. Følgen er ofte en social transformation, en øget kløft mellem rige og fattige. Politikere, bistandsorganisationer og planlæggere må standse deres sololøb og finde sammen.- At bogen tog

lang tid at anmelde er vel det bedste ord, den kan få med på vejen: den blev læst og brugt og kunne dårligt undværes.

Peter Strømgaard

Remote sensing of biosphere functioning. R. J. Hobbs, H. A. Mooney (eds.). (Ecological studies, vol. 79).

Springer, New York 1989. IX, 312 s., ill. 24 cm. DEM 198.-.

Denne bog, i den snart klassiske serie "Ecological Studies", indeholder 15 bidrag, fortrinsvis af amerikanske og australske forskere. Sigtet er at demonstrere og diskutere, at/om satellitbaseret remote sensing kan yde et væsentligt bidrag til forståelsen af biosfærens funktion. Det hævdes indledningsvis, at mulighederne på dette felt langt fra er fuldt udnyttet. I økologen R. Dean Graetz' åbningsafsnit gives en glimrende diskussion af muligheder og begrænsninger i anvendeligheden af remote sensing data. Nødvendigheden af at bevæge sig ud over de hidtil mest anvendte fortolkningsprincipper, baseret på statistisk klassifikation og spektrale indices, hen mod "scene-sensor modeller" demonstreres klart, ligesom udnyttelsen af de spatiale og temporale dimensioner betones. En anden klar tendens i moderne remote sensing, kombination af remote sensing data og matematiske modeller, demonstreres i flere afsnit. Runnings bidrag vedr. terrestrisk netto primærproduktion, Dickinsons om jordoverfladens vand- og energi-balance og et modelstudie af Amazon-bassinets hydrologi er gode eksempler. Lærerigt er et afsnit, der klart og konkret redegør for skalaproblemer ved kombination af satellit-, fly- og feltobservationer, med udgangspunkt i FIFE/ISLSCP eksperimentet. Der er også blevet plads til mere eksotiske emner, fx vedr. remote sensing af "trace gases" og plantedækkers biokemiske sammensætning. Alt i alt giver bogen et lidt spredt men alligevel ganske repræsentativt billede af nyere udviklingstendenser på feltet. Den demonstrerer klart det unikke globale perspektiv, som satellitbaseret remote sensing kan give, men påpeger også, at kun en lille del af de informationer, som er nødvendige for at skabe et nogenlunde tilfredsstillende billede af biosfærens funktion, kan leveres af de eksisterende og planlagte satellit/sensor-systemer.

Kjeld Rasmussen

Theoretical production ecology: reflections and prospects. Eds.: R. Rabbinge et al. (Simulation monographs, 34).

Pudoc, Wageningen 1990. XIV, 301 s., ill. 23 cm. NLG 130.-.

Dette bind i serien "Simulation Monographs" fra Wageningen indeholder en række bidrag stammende fra et symposium, afholdt i anledning af professor de Wit's pensionering. Bidragyderne er primært de Wit's elever og samarbejdspartnere, hvilket giver bogen et let præg af "festskrift". De Wit, hans medarbejdere, elever og institut, "Department of Theoretical Production Ecology", har spillet en ganske dominerende rolle på dette felt i de sidste 30 år. Bogen rummer således bidrag fra en række af feltets fremtrædende udøvere, fx Monteith, Goudriaan og Penning de Vries, og de har benyttet lejligheden til at reflektere over feltets historie, status og fremtidsperspektiver, hvilket gør en række afsnit læseværdige for andre end den snævre kreds af "modelbyggere". Nogle få bidrag kan fremhæves som specielt interessante: Monteiths skriver om "Conservative behaviour in the response of crops to water and light", et klassisk og centralt emne, mens Goudriaan bidrager med det højaktuelle "Atmospheric CO₂, global carbon fluxes and the biosphere", og Spedding skriver om "Agricultural Production Systems" og betoner her specielt betydningen af system-tankegangen i landbrugssystem-forskningen. Bogens bidrag spænder vidt rent emnemæssigt, hvilket tilsyneladende afspejler bredden af de Wit's indsats, såvel som hvad angår graden af teknisk indsigt, der forlanges af læseren. Modelorienterede landbrugsgeografer vil imidlertid her kunne finde autoritative afsnit, der perspektiverer de sidste 30 års udvikling på feltet.

Kjeld Rasmussen

Satellite remote sensing for resources development. Ed. by Karl-Heinz Szekiolda.

Graham & Trotman, London 1986. XII, 221 s., ill. 24 cm. GBP 37.50.

Bidragene i denne bog stammer fra et "ekspert-møde" vedr U-lands anvendelse af satellitbilleder, arrangeret af FN-organisationen DTCD i samarbejde med "Economic and Social Development Center of the German Foundation for International Development", afholdt i Berlin i 1984. Bidragene dækker både remote sensing i radar- og det optiske område. Der indledes med en kortfattet opsummering af mødets

resultater, der specielt betoner behovet for "technology transfer" på området. Det første egentlige bidrag, skrevet af bogens redaktør, opsummerer de til rådighed værende og planlagte (i 1984) satellit/sensor-systemer og diskuterer deres potentielle anvendelse i U-lands-sammenhænge. Derefter følger gennemgange af status for mikrobølge remote sensing, for SPOT-satellitten, Spacelab Metric Camera, Coastal Zone Color Scanner (CZCS), Seasat, Modular Optoelectronic Multi-spectral Scanner (MOMS) og NOAA-systemet samt en opsummering af planerne vedr. de amerikanske satellit/sensor-systemer. Lidt ude af trit med resten af bogen afsluttes med et bidrag om geologiske anvendelser af radar-data. Gennemgangene af satellit/sensor-systemer bærer naturligvis præg af bogens alder, forældelse sker hurtigt på dette område. Egentlig analyse af problemerne forbundet med anvendelser af disse teknologier i U-lands-sammenhænge er der sjældent tale om, og de dominerende anvendelsesområder af relevans i U-lande er knapt omtalt.

Kjeld Rasmussen

Dov Nir: Region as a socio-environmental system: an introduction to a systemic regional geography. (GeoJournal library, vol. 16).

Kluwer, Dordrecht 1990. 182 s., ill. 25 cm. GBP 49.-.

Filosofien over geografis indhold og bestemmelse i verden har fået et nyt og inspirerende tilskud med Dov Nirs bog. Dov Nir er professor i environmental studies (i Jerusalem) og analyserer sig med dette udgangspunkt frem til, at den systemiske regionalgeografi må genopstå. Nu bør den dog i det væsentlige være en behandling af regionen som et system, omfattende sammenhængende elementer samfund-omverden (miljø). Tankegangen ligger nær indholdet af diskussionen i dansk geografi (fra 1960'erne og fremefter), som pegede på lignende løsninger. Fordelen er den indlysende, at "relevante" sammenhænge fremdrages. Ulempen er oftest den, at sporene kan lede i så mange retninger, at sammenhængen bliver uoverkommelig - når undtages, muligvis, situationen i "primitive" samfund/regioner. Dov Nir understøtter sine synspunkter med præsentation af eksempler som Bet Shean, Israel - dog kun gennemarbejdet i hovedtræk. Ikke alle læsere vil blive overbevist om fortræffeligheden i den systemisk-re-

gionale tilgang af omtalte bog, men den leverer en spændende diskussion og adskilligt stof til eftertanke. I hvert fald til de geografer, der endnu ikke er stivnet i en enkeltdisciplin eller i "ren" økonomi eller økologi.

Sofus Christiansen

Per Grau Møller: Fra landsby til soveby: Landbebyggelsen og dens økonomiske og kulturlandskabelige forudsætninger på Fyn 1770-1965. (Odense University studies in history and social sciences, vol. 117).

Odense Universitetsforlag, Odense 1990. 486 s., ill. 23 cm. DKK 298.-.

Denne gedigne licentiatafhandling handler om landbebyggelsen på Fyn 1770-1965. Forfatteren er tilknyttet kartografisk Dokumentationscenter ved Historisk Institut, Odense Universitet, af hvilket afhandlingen bærer præg. Den er historisk og arkæologisk orienteret. Selv om den bevæger sig dybt ind i fagområder af kultur-geografisk karakter, kan man ikke sige, at det dertil knyttede teoretiske grundlag indgår med særlig vægt. Viggo Hansens disputats medtages fx ikke i afhandlingens basis. - Datamaterialet er især statistik om hartkorn og ejendomsskyld, men også topografiske værker og mere almen statistik anvendes. De statistiske grundelementer er antallet af gårde og huse og deres størrelse målt i jordtilliggendet. Afhandlingen præsenterer datamateriale i mængder af gode tabeller, korogrammer og kort, som også behandles tekstmæssigt. Den statistiske enhed er almindeligvis sognet. - Bogen beskriver landdistrikternes udvikling på landsplan og behandler den fynske udvikling mere dybtgående. Egentlig er det beskrivelsen af udviklingen, der er det bærende, men der gøres også gode forsøg på at forklare denne med en vifte af variable, især om samfundsmæssig udvikling. Det er en spændende periode, der studeres, og bogen har værdi, fordi den enkelt men omfattende beskriver, hvordan den fynske landbebyggelse er vokset dramatisk og forandret strukturelt. Fra 1700-tallets landsby-dominerede billede når man næsten til nutiden, hvor billedet også omfatter fritliggende gårde og huse, husmandskolonier, rurale byer og ikke-agrar bebyggelse. Fra et enkelt geometrisk mønster til et indviklet mønster præget af vekslende grad af udfyldning. De forklaringer, der indrages, omfatter befolkningsudvikling,

naturforhold, driften, afgifter, besiddelsesforhold, handel, transport og arbejdsmarkedets udvikling.

Christian Wichmann Matthiessen

Urbanization in history: a process of dynamic interactions. Ed. by Ad van der Woude, Akira Hayami, Jan de Vries.

Clarendon, Oxford 1990. XIV, 371 s. 24 cm. GBP 40.-.

Det historiske urbaniseringsforløb beskrives og analyseres på demografisk basis i denne gedigne bog. Den er resultatet af en konference om "Urbanization and Population Dynamics in History". Den er skrevet af en internationalt sammensat gruppe af videnskabsmænd og retter sig mod et publikum af forskere og videregående studerende. Under den brede betegnelse urbanisering behandles byhierarkier, bysystemets netværk, sammenhænge mellem by og land, migrationer og demografiske strukturer. - Bogen er data orienteret og fokuserer som følge deraf på de sidste tre århundreders udvikling. Trods valget af temaer for bogens kapitler omhandler disse overvejende forhold i enkelte nationer. Enkelte bevæger sig dog ind på vanskelige sammenligninger, og det tilføjer bogen en spændende dimension. Emnet behandles gedigent, og bogen vil interessere demografer, historikere, geografer og økonomer.

Christian Wichmann Matthiessen

The silent countdown: essays in European environmental history. Eds.: P. Brimblecombe & C. Pfister.

Springer, Berlin 1990. X, 265 s., ill. 25 cm. DEM 128.-.

"The Silent Count-Down" er en samling af artikler omhandlende miljøhistorie udgivet af den nystartede "European Association for Environmental History". Den er opdelt i fire afsnit: Holistic Conceptions, Agricultural and Sylvicultural Impacts, Urban and Industrial Impacts og Environmental Consciousness. Bogens begrebsverden er ikke nogen overraskelse for danske geografer, men de enkelte cases med miljøudvikling som følge af kulturpåvirkning er interessant læsning. Som uundgåeligt ved en bog bestående af specifikke enkeltbidrag savnes mere samlende vurderinger. Miljøskader får megen vægt,